

Denken over de toekomst

🕒 **Duur** 60 minuten (plus verwerking of presentatie)

🎯 **Lesdoel** De leerlingen denken kritisch na over technologie, ethiek, verantwoordelijkheid en identiteit in de digitale samenleving. Ze leren hun mening te verwoorden, die van anderen te begrijpen en vragen te stellen bij wat vanzelfsprekend lijkt. Zo ontwikkelen ze een bewuste, betrokken houding richting hun eigen toekomst en die van de samenleving.

Verbindende leergebieden

- Taalontwikkeling (argumentatie, luisteren, vragen stellen)
- Mediawijsheid en digitale geletterdheid
- Burgerschap (ethiek, verantwoordelijkheid, dialoog)
- Oriëntatie op jezelf en de wereld (identiteit, reflectie)

Kerdoelen

Burgerschap

- 1 Schoolcultuur – Leerlingen oefenen met democratisch en verantwoordelijk handelen.
- 2 Diversiteit – Leerlingen ontdekken het belang van vrijheid, gelijkheid en respect.
- 4 Maatschappelijke betrokkenheid – Leerlingen leren na te denken over hun rol in de samenleving, zowel offline als online.
- 6 Maatschappelijke vraagstukken – Leerlingen leren omgaan met verschillen in meningen en waarden.

Nederlands

- 3A Doelgericht spreken en schrijven – Leerlingen oefenen met argumenteren en luisteren naar anderen.
- 4A Doelgericht gesprekken voeren – Leerlingen nemen actief deel aan dialogen en debatten.

Kunst en cultuur

- 3 Betekenis geven – Leerlingen verbeelden hun identiteit en toekomst in de digitale samenleving door middel van kunst, zoals een collage, tekening, of digitaal werk.
- 4 Verbeelden en creëren – Leerlingen geven hun toekomstvisie en identiteit creatief vorm.
- 6 Kunst en cultuur beleven – Leerlingen reflecteren op media en expressie.

Mens en maatschappij

- 2 Vraagstukken – Leerlingen onderzoeken de ethische en maatschappelijke gevolgen van technologische vooruitgang en digitale ontwikkelingen
- 5 Historische ontwikkelingen – Leerlingen leren over het verleden en de betekenis ervan voor nu en de toekomst.
- 12 Sociale omgeving – Leerlingen leren kritisch kijken naar maatschappelijke veranderingen en erfgoed.

Benodigheden

- Kaartjes met uitspraken, feiten en meningen
- Papieren maskers of sjablonen
- Schrijfpapier en enveloppen (voor toekomstbrief)
- Stellingkaarten voor debat
- Schaal (fysiek of digitaal) voor ethisch positioneren
- Tablet of digibord voor online voorbeeldmateriaal

Introductie voor de leerkracht

In groep 8 worden leerlingen zich bewust van hun eigen rol in de samenleving, zowel offline als online. Ze zijn gevoelig voor vragen over waarheid, verantwoordelijkheid, identiteit en de toekomst. Deze les helpt hen om verder te denken dan 'mijn mening' – naar keuzes ethisch wegen, kritisch omgaan met informatie en onderzoeken wat het betekent om een goed mens te zijn in een digitale wereld.

Je begeleidt niet als iemand met de antwoorden, maar als iemand die durft te vragen, uit te dagen en door te denken. Creëer ruimte voor discussie, twijfel en verdieping.

Omschrijving van de opdracht

De leerlingen onderzoeken actuele, filosofische thema's zoals waarheid, verantwoordelijkheid, digitale identiteit en ethiek. Ze doen dit via gesprekken, expressie en reflectie. Zo leren ze zichzelf en de wereld beter begrijpen.

Begeleiding

Gebruik vragen als:

- Wat maakt iets 'waar'?
- Wie is verantwoordelijk als niemand iets zegt?
- Wat wil jij bijdragen aan een betere wereld?

Laat leerlingen verwoorden én verbeelden wat ze belangrijk vinden.

Kennisoverdracht

Bespreek:

- dat online gedrag echte gevolgen heeft;
- dat technologie niet neutraal is, maar waarden heeft;
- dat kritisch denken betekent dat je durft te twijfelen én keuzes maakt.

Gebruik bijvoorbeeld een fragment over deepfakes, misinformatie of online pesten om een gesprek te starten.

Differentiatie

- Geef taalsteun via woordkaarten en voorbeeldzinnen.
- Laat leerlingen kiezen: tekenen, schrijven, debatteren of een presentatie maken.
- Laat snelle denkers een filosofisch dilemma bedenken voor een andere klas.

De vijf fasen van de leercirkel**Verwonderen**

Doel: leerlingen verwonderen zich over hun plek in de (digitale) wereld.

Activiteit: vraag wat het betekent om een goed mens te zijn op internet. Laat leerlingen in één woord of beeld uitdrukken wat zij belangrijk vinden in online gedrag. Bespreek dit in de kring.

Oriënteren

Doel: leerlingen leren begrippen als 'waarheid', 'mening', 'ethiek' en 'verantwoordelijkheid' onderscheiden.

Activiteit: speel het spel 'waarheid versus mening'. Bespreek bij twijfelgevallen:

- Kan iets voor de één waar zijn en voor de ander niet?
- Moet je *altijd* controleren wat je leest?

Onderzoeken

Doel: leerlingen verdiepen zich in ethische dilemma's rond technologie en media.

Activiteit: debattee over of bespreek een stelling, bijvoorbeeld:

- Je mag alles zeggen op internet.
- Technologie moet altijd gebruikt worden als het iets oplost.

Laat leerlingen standpunten innemen en argumenten zoeken.

Uitvoeren

Doel: leerlingen geven hun identiteit en toekomstvisie vorm.

Activiteit: maak mediamaskers of schrijf een toekomstbrief. Presenteer het resultaat in kleine groepjes of maak er een expositie van met als thema 'Jij in de wereld van morgen'.

Reflecteren

Doel: leerlingen denken na over hun waarden, verantwoordelijkheid en zelfbeeld.

Activiteit: kringgesprek of praatsteenronde. Vragen:

- Wat betekent het voor jou om verantwoordelijk te zijn?
- Waarin ben jij gegroeid als denker of als mens?
- Welke vraag neem je mee naar het voortgezet onderwijs?

Laat leerlingen de volgende zinnen afmaken:

- Mijn grootste inzicht vandaag was ...
- Wat ik online doe, zegt iets over ...
- Als ik nadenk over de toekomst, wil ik ...

Evaluatie en reflectie voor de leerkracht

Observeer:

- Wie denkt vanuit meerdere perspectieven?
- Wie durft kritisch te zijn – ook op zichzelf?
- Wie toont groei in moreel bewustzijn?

Reflecteer:

- Welke thema's leven het meest in de groep?
- Wat vraagt het gesprek over digitale ethiek van mijn rol als leerkracht?
- Hoe verbind ik dit thema met de overstap naar het VO?

Mogelijke vervolglessen

- Wat als je offline moest leven?
- Wat is echte invloed? – over influencers en leiderschap
- Hoe weet ik dat ik goed bezig ben?
- Waar eindigt mijn vrijheid?
- Wat wil ik doorgeven aan de wereld?

Deze lesbrieft hoort bij de uitgave 'EigenlijkWijs'.
www.eigenlijkwijs.nl